

DERLEME / REVIEW

Afet Realitesi Kapsamında İletişim Faktörü*Communication Factor within the Scope of Disaster Reality*Turan AKKOYUN

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, Sinema Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye

Geliş tarihi/Received: 15.03.2023**Kabul tarihi/Accepted:** 19.06.2023**Sorumlu Yazar/Corresponding Author:**

Turan AKKOYUN, Prof. Dr.
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İletişim Fakültesi,
Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, Sinema Anabilim
Dalı, Aydın, Türkiye.

E-posta: turan.akkoyun@adu.edu.tr**ORCID:** 0000-0001-6391-3905**Öz**

Coğrafyası ve insan kitleleriyle doğal afetler konusuna yabancı olmayan Türkiye, deprem felaketiyle karşılaştığında kurumlar arası işbirliği ile disiplinler arası bir yaklaşım ortaya koymuştur. İnsanın zaruri ihtiyacı iletişim de realite kapsamında kendisini hissettirmiştir. Önceden öngörülemezliği ile diğer afetlerden kısmen ayrılan deprem, iletişim unsurları ve araçlarını bir müddet geçersiz bırakabilmektedir. Bunların da ötesinde afete dair hazırlanan haber, makale, belgesel, film, söyleşi, açık oturum, yorum ve benzer medya ürünleri araştırma konusunun hem toplumsal hafızasını güncellemekte, hem kurumların görev tanımlamasını zorlamakta, hem de bireysel farkındalık ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Afet gerçeği kapsamında iletişimin ana sütunu farkındalıklı bir şekilde hazırlıklı olunabilmesidir. Gerçeğin peşinde olma ve aktarma gayretinde faaliyet gösteren medya, toplumsal felaket şeklinde yaşanan afet süreci öncesinden çok sonralarına kadar yayınlarını hedef kitleye ulaştırmaktadır. Dönem bilgilerinde sürekli bir teyit endişesi yer alsa da daha sonraki araştırmaların temel kaynakları arasında yer almaktadır. Bu araştırmanın amacı yaşanan deprem özelinde doğal afetler hususunda kitle iletişim araçlarına yansıyan medya ürünlerini bir afet iletişim farkındalığı olarak değerlendirebilmektir. Çalışmada sosyal bilimler içerisinde yer alan iletişim bilimleri araştırma yöntemleri esas alınacak sinema dalında birkaç öneride bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, afet iletişimi, medya, sinema, toplumsal hafıza.**Abstract**

Turkey, which is not unfamiliar with the subject of natural disasters with its geography and human mass; When faced with an earthquake disaster, it revealed an interdisciplinary approach with inter-institutional cooperation. The indispensable need of man has made itself felt within the scope of reality in communication. Earthquake, which is partially separated from other disasters with its unpredictability; may invalidate communication elements and tools for a while. Apart from these, news, articles, documentaries, films, interviews, panel discussions, comments and similar media products about the disaster; It both updates the collective memory of the research subject, challenges the job definition of institutions, and aims to raise individual awareness. The main pillar of communication within the scope of disaster reality is to be prepared in an aware way. The media operating in the effort of "pursuing and conveying the truth"; It delivers its publications to the target audience from before the disaster process, which is experienced as a social disaster, until after it. Snapshots are among the main sources of further research, although there is a constant concern for confirmation. The purpose of this research; The aim is to evaluate the media products reflected in the mass media about natural disasters, in particular the earthquake, as a disaster communication awareness. In the study, a few suggestions will be made in the field of cinema, which will be based on the research methods of communication sciences within the social sciences.

Keywords: Earthquake, disaster communication, media, cinema, social memory.**1. Giriş**

Toplumun süregelen yaşam tarzını ani ve keskin bir şekilde değiştiren, intibak yeteneğini ortadan kaldıran, yöresel ve ulusal hatta dış yardımı kaçınılmaz kılan, oldukça fazla insan, canlı, maddi ve doğal kaynak kayıplarına sebep olan olaylar "afet" kavramı adı altında anılmaktadır.

Afetlerde öne çıkan hususlar sıralanacak olursa;

- İnsan, mal ve kayıplarının fazlalığı,
- Ekolojik dengenin değişmesi,
- Sürmekte olan yaşam tarzının ortadan kalkması,

- Olayın gerçekleşmesi sonrasında oluşan hususlarla baş etme gücünün bireysel ve yerel kapasiteyi aşması,

- Hariç yardıma ihtiyaç hissedilmesi.

Olayın insan müdahalesiyle oluşması halinde yaşananlara "yapay afet", insan müdahalesi olmaksızın gerçekleşmişse "doğal afet" adı verilmektedir (1). Afet öncesi hazırlık aşamasında muhtemel felaket anında hızlı haberleşmenin sağlanması, toplum adına önlemlerin alınması gereklidir. Kitle iletişim araçlarıyla toplumun bilinçlendirilmesi, eğitilmesi, hadiseyi hazırlıklı karşılaması sağlanabilir. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda haberleşme alt yapısının (1) güçlendirilmesi yolunda projeler üretilmelidir.

Olay anında afet yönetim birimleri ve sektörleri yanında toplum da haberdar edilerek sürecin paydaşları artırılır. Haberleşmenin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi sosyal paniğin önlenmesiyle yakından ilgilidir. Bu durum ilgili sektörlerin alarm pozisyonuna geçerek hazırlığını üste taşır. Bilgiler internet ortamıyla, kitle iletişim araçlarıyla hedef kitleye iletilir. Toplum da olay yönünde bilgilendirilmiş olur (1).

Deprem gerçeği ile yaşayan Türkiye 6 Şubat 2023 günü birbirinden farklı iki deprem afetiyle karşılaştı. 04.17 ve 13.24 saatlerinde meydana gelen deprem afeti Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye, Şanlıurfa vilayetlerinde etkili olan "yer hareketli" (2) afet 47.475 kişiyi hayattan kopardı. Üzerinde bilimsel ve teknik çalışmaların devam ettiği deprem afeti ve iletişim unsurunun değerlendirilmesi bilgileri derli toplu hale getirmektedir.

1.1. Afetler ile Karşılaştırılması

Depremi diğer doğal afetlerden en belirgin farkının zamanlama tahmininin yapılamamasıdır. Yaşam genel çizgisinde sürerken ciddi bir sarsıntı ile hadise gerçekleşir. İnsanı diğer canlılardan ayıran irade (3) normal akışından süratle uzaklaşır. "Uzmanlara göre Türkiye'de binaların geneli güvenli değil" (4) zihinlerin bir köşesinde canliken afet haberi ya da yorumu gerçekleşir. Medya ürünleri bina merkezli haberler ve yorumlar birbirini takip eder. "Bina kılığında gezen katiller" sıralanır: Cehalet, Kadercilik, Açgözlülük, Kent Yağması, Arsa Yağması, Denetimsizlik, Rüşvetçilik, Plansızlık (5). Belirtilen hususlar üzerindeki değerlendirmeler hedef kitle tarafında ilgiyle takip edilir.

Her disiplin ve sektörün genel kabulü "imar işlerini siyasetten ayrı, milli bir mesele olarak kabul etmek gerekir." (6). Bütün vilayetler için "afet master planları hazırlanmalı, afet riski az olan şehirlerde bölgesel lojistik merkezleri kurulmalıdır." (7). Kitle iletişim araçlarından takip edilebildiği kadarıyla benzer hususlara doğrudan ve ciddi bir itirazın gelmediği anlaşılmaktadır.

Türkiye için arında ağır hasar bırakan depremlerin başında gelen 27 Aralık 1939 Erzincan Depremi hem kentin hem ülkenin toplumsal hafızasından hiç silinememiştir. Bundan yararlanarak zaman zaman deprem afetine dikkat çekme amacıyla etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Son olarak Deprem Fotoğrafları Sergisi ve Depremle Yaşamak açık oturum gerçekleştirildi. Vilayetin valiliği, belediye başkanlığı, üniversitesi, AFAD müdürlüğü, Kızılay Şubesi, Kent Konseyi gibi paydaşlar farkındalıkta kurumlar arası işbirliğini de ortaya koymaktadır. Aynı zamanda kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticileri, siyasi parti temsilcileri, sivil toplum kuruluşları, öğrenciler ve vatandaşların katılımı böylesine bir afetin (8) kapsama alanına uygun olmuştur.

Hadise "hiçbir şeyi ertelemek gerektiğini bir kere daha gösterdi." (9). "Seksen beş milyon insanımız da bu işin hem tarafı hem de parçasıdır. Ulusça bir felaket yaşadık. Yaşadığımız felaket ve sonuçlarını tektonik bir olaya bağlayıp bunu örtemeyiz." İkazının ardından "asıl meselemiz; ahlakı, akli ve bilimi yerleştirebilmektir. Bunlardan biri eksik olduğu taktirde yine olmuyor, olmayacak. Matematik, fizik, kimya ve biyoloji derslerinden özel öğretmenler tutup çocuğunuzu bilgisayar mühendisi veya bilgisayar gibi yapabilirsiniz ama ahlakı para ile öğretemiyorsunuz. ... Biraz daha somutlaştıralım.

Spor kulüplerinin finansmanı, aşevleri, işletilen fonlar, zararına çalışan şirketler, vatandaşa kömür yardımı adı altında dağıtılan kömür tozları, alınmadan alınmış gibi gösterilen mal ve hizmetler, naylon faturalar, lokma hayırları, ağırlamalar, kumlar, çakıllar, Ataşehir'de, İncek'te, Belen yaylasında, Toroslar'da, Bağlar'da, Eski Malatya'da... villalar, 4x4 cipler... Bağış adı altında tahsilat yapanlar, Velhasıl alanlar/ verenler mutlu olurken, masum insanlara tuzaklar, pusular kurdular. Birey, aile, millet olarak yaşama hakkımıza dair temel sorunlarımızı çözebilmek ve aleyhimize gelişen olayları bertaraf edebilmek için bir araya gelemiyoruz. Üretmiyoruz. Hep çözermiş, çözüyormüş gibi görünüyoruz. Aynı apartmanda oturan insanlardan bazıları, apartman toplantılarına gitmez. Orada evinin sorunları görüşüleceğini bildiği halde ve çoğunlukla mazeret bile bildirmeye gerek duymazlar. Evine sahip çıkmayan insanların; sokağına, mahallesine, ilçesine, iline ve hatta ülkesine sahip çıkacağına inanıyor musunuz?" (10).

Pazarlıklı şair ve yazarın kaleminden "İlçemiz merkezli büyük bir depremi bekliyordum. Çünkü ilçemiz son dört yıldır beşik gibi sürekli sallanıyor, irili-ufaklı depremler ve sarsıntılar meydana geliyordu." (11). Deprem iletisi toplumsal karşılık bulamadığı durumlarda afet iletişimi çok daha fazla önem arz etmektedir.

1.2. Afet Sürecinde

Afetin birey ve topluma yansımaları iletişim yoğunluğuna sebep olur. Araştırma konusu deprem sonrasında AFAD Sosyal Medya hesabından gerçekleştirdiği duyuruda "afet ve acil durumlarda iletişimin kesintisiz sürdürülebilmesi hayati önemdedir. Haberleşmelerinizi kısa mesaj servisi ve internet tabanlı mesajlaşma yazılımları üzerinden yapınız. Hayati durumlar dışında telefon görüşmesi yapmaktan kaçınınız" (12) ifadelerine yer verildi. Böyle bir süreçte "iletişim sistemlerindeki hasarlardan doğan gecikmeler kurumları da etkilemektedir. Depremde bilgi paylaşımı (kimin nerede olduğunu, ne yaptığını bilmek), operasyonel koordinasyon (ekiplerin belirli amaçlar etrafında, birlikte hareket etmelerini sağlamak) ve işbirliğinde koordinasyon (belirli bir plana dayalı, ortak değer ve uygulamaların yapılmasını sağlamak) ilk yirmi dört saat zaman diliminde önemlidir. Afet/ acil müdahale sistemlerinin başarısı, değişim ve belirsizliğe karşı hazırlıklı olmaları ölçüsünde artar." (13). Bu da iletişim sistemlerinin sağlıklı işleyişiyle kolaylaşır.

Süreçle ilgili haberleşme ve bilgilendirme iletişim araçları ve mensupları tarafından gerçekleştirildi. Bölge medya mensuplarından enkaz altında kalanlar ilk anda on beş gazeteciye ulaşmıştı. Kitle iletişim araçlarının kaybettiği mensupları şunlardır: Ayşe Figen Arlı (İskenderun Ses), Aziz Çevlik (Kahramanmaraş Manşet), Burak Alkuş (Adıyaman Ses), Burak Milli (Anadolu Ajansı Hatay), Gökhan Aklan (İhlas Haber Ajansı Hatay), Hidayet Özdemir (Gazeteci-Yazar Adıyaman), İskender Korkut (Mercan TV Adıyaman), İzzet Nazlı (DHA Hatay), Kemal Öner (Adıyaman Telgraf), Meltem Özgen (TV Sunucusu Adana), Muhammed Akan (Adıyaman Haber), Mustafa Yüzbaşıoğlu (Kahramanmaraş Bugün), Neşet Alkan (Hatay Haber Ekspres), Ruhi Akan (Adıyaman Jet Haber), Yunus Emre Doğan (Mercan TV Adıyaman) enkaz kaldırma çalışmaları sonrasında şu iletişimciler depremde hayatları kaybettikleri anlaşılmıştır: İsmail Hakkı Koçak, Fatih Bayın Zübeyir Pektaş (Adıyaman), Erhan Yılmaz (Hatay), H. Seid Okay (Antakya), Mehmet Tekin (Antakya), Berkay Akay (Antakya), Neşet Aklan (İskenderun), Fatih Nalbantbaşı (Kahramanmaraş) (14) Deprem afetine yakalanıp hayatını kaybedenler arasında "kültür dünyamızın önemli isimlerinden" (15) yerele, bölgeye, ulusala ve evrensele eserler kazandıranlar da bulunuyordu.

Türkiye Radyo Amatörleri Cemiyeti Aydın Şubesi, toplumumuzda deprem bilincinin oluşturulması ve depremlere karşı daima hazırlıklı olunması amacıyla 'Aydın'ın Depremselliği ve Bina-Deprem Dinamiği ilişkisi' konulu eğitim ve söyleşi düzenledi. Yönetim kurulu üyesi ve dernek sekreteri, Aydın'ın depremselliği ve büyük menderes grabeninde oluşabilecek deprem dinamiği ile ilgili, çeşitli akademisyenlerin fikirlerini anlattı. "Deprem öldürmez, bina öldürür" söylemini esas alan bina-deprem ilişkisi konusunda da kendi uzmanlığına ait çalışmalarını dile getirdi. Şube Başkanı da, "Ülkemizin bir deprem ülkesi olduğunu biliyoruz. Aydın'da 1. derecede deprem hassasiyeti olan bir bölge. Kahramanmaraş depreminde, kriz merkezi tarafından görevlendirildiğimiz bölgede yaptığımız çalışmalar esnasında, yaşadıklarımız ve gördüklerimiz bizi Aydın konusunda da düşünmeye sevk etmiştir. İvedilikle bu konunun konuşulmasını ve düşünülmesini istiyoruz. Bu bilinçlendirme çalışması için söyleşi ve eğitimlerimiz devam edecektir" ifadelerini kullandı (16).

1.3. Sonrasının Medya Ürünleri

Depremden korunma adına dün-bugün-yarın bağlantısı içerisinde hareket edilerek gerçekleştirilen öneriler medyanın konusudur buna göre; Belediyelerin imar planı yetkileri sonlandırılmalı, inşaat sadece bir ticari sektör olarak görülmemeli, vicdani, gerçekçi, esnek ve etkili hareket (11) edilmesi hususlarında medya ürünlerinden yararlanılmalıdır.

Afet sonrasında hayatın normale dönmesiyle beraber muhtemel felaketleri ve etkilerini en aza indirme hususunda farkındalık ortaya çıkarma amaçlı medya ürünlerinin hedef kitleye ulaştırılması gereklidir. Bunun bir içsel iletişime dönüşümü de mümkündür. Deprem bölgesinden bir yazarın kaleme aldığı "Hatay'a Sesleniş" başlıklı yazısı örnek niteliktedir:

"Hatay'ım, memleketim, güzel yurdum, asi şehrim dur artık. Dur! Otur ve dinle! Kulak verilecek kadar bir değeri hak etmiyorsak da dinle! Topraklarında on yedi yıl at koşturan Oğuz Ata'mın hatırına dinle. Süleyman Şah'ın, Kaya Alp'in, Ertuğrul Gazi'nin, Osman Gazi'nin, Tayfur Sökmen'in; "Kırk asırlık Türk yurdu düşman elinde kalmaz." diyerek seni almadan tedaviyi bile reddeden Mustafa Kemal Atatürk'ün hatırına dur, sus, dinle!

Hak etmesek de seni bize bahşeden Allah aşkına dinle, sus, durul! Kurt Dağını güneyden, Amanoslari kuzeyden uzatıp yine bir anne şefkatiyle sar, sarmala bizi. Al yine koynuna şefkatle. Ovana inmeye, dağına çıkmaya yüzümüz yok ama senden başka gidecek yerimiz de yok. Yapamayız yâd elde anlamıyor musun? Bak, yara bere içinde hepimiz. Muhtacız ve mahcubuz. Vurma artık seni umarsamayışımızı yüzümüze; utanıyoruz!

Çok pahalı bir ders verdin bize Hatay'ım! Hak ettik belki ama bu kadarını değil, demek geliyor içimden. Asi şehrim, senden öğrendik itiraz etmeyi, kızma hemen. Bak ne diyeceğim sana. Düşman diş bilerken Türk yurduna ve daha tehlikenin boyutu yönetenlerce anlaşılmaşken senin çocukların attı; ilk milli, örgütlü kurşunu bu toprakta. Öyle pahalıydı ki ceremesi tam yirmi yıl inledik işgal altında. İlk kurşunun, ilk itirazın sahibi bizler; yirmi yıl yandık vatan, bayrak aşkıyla ve en son biz kavuştuk Anadolu'ya. Söylesene neden bahtımız bu kadar kara?

Dur, izin ver de dertleneyim. Yok ki senden başka sığınıp nazlanacak yerim. Haklısın, fark ettik hatalarımızı ama seni ve ilelebet seninle olmayı da hak ettik, olmasın mı bu kadirlik sitemim? Nasıl kıydın evlatlarına? Buğday benizli, gün yanığı yüzlü kızlarını nasıl koparıp aldın bu tatlı hayattan? Asi'nin suları onların saçlarındaki örgüler gibi dağılıp çözüldü, hatırlar mısın? Yaşmak altından çıkan saçları buğday başakları gibi savrulurdu, pamuk aklığındaydı güneşten korunmuş gerdanları. Nasırlı çiftçi elleri, senin ayazında çatlardı şerha şerha kanayarak; yok muydu hiç bu çabaların bir hatırı? Dün uğruna kurşun sıkın; dağına, ovana kan döküp can veren kavruk yüzlü delikanlıların bugün bereketli topraklarına ter katmamış mıydı?

Biliyor musun içlerinde henüz evlenmiş olanı ve pamuk zamanına düğün hazırlığı yapanı vardı. İşe yeni girmiş olanı, askerden izine geleni; ana, baba, yar, evlat özlemiyle yanarı vardı. Sana dönmüşlerdi yüzlerini ve sendeydi umutları, sevdaları da sende yeşermişti. Tek arzuları bir ömür sende yaşayıp baş yastıkta ölmek ve sana gömülmektir. Bu acı ve bahtsız ölümü nasıl reva gördün onlara, söyler misin? Sana emek vermiş, gençliğini sende tüketmiş ak saçlılarımıza, beli bükülmüşlerimize hiç mi acımadı yüreğin; oysa sen onlara yarıdın, onlar da sana. Ya çocuklarını! Ayağı çıplak çocuklarını! İki göz evi sende kurulu diye anasının koynunda huzur bulan çocukların... Onlara nasıl kıydın Hatay'ım, onlara nasıl kıydın?

Dur, vurma yüzümüze. Fark ettik hatalarımızı. On üç medeniyete ayrı ayrı mekân olduğunu ve bilinmeyince kıymetin hiddetlenip nasıl mezar olduğunu unuttuk, haklısın. Ne tarihi gerçekler umurumuzdaydı ne de coğrafi özelliklerin. Gölünü çok gördük sana, kuruttuk, üzgünüm. Üzgünüm, kuşlarının dinleneceği, barnacağı alanlara göz koyduğumuz için. Bak gelmiyor benekli bağırtaçlar, ibibik toygari, çöl bülbülü, güvercinler hatta garip serçeler bile. Artık açmıyor dağlarında ters lâleler. Boy vermiyor, öğrek otu, kangallar, süsenler. Barış çiçeğinin ön üç renkli yaprağı toprak rengine dönmüş. Ötelere kaçmış gazella gazellalar. Evlerinin penceresinden düşmüş; harap olmuş sardunyalar, güller, küpe çiçekleri, fesleğenler, ortancalar. Hatıralarımız; gizli, aleni sevdalarımız saçılmış dört yana; pespaye olmuşuz, anlasana. Perdeler, birer utanç vesikası gibi her çirkinliğimizi saçmış ortalığa, gizlediğimiz hayallerimizi, anılarımızı sergilemiş yaban gözlere; sallanıyor umarsız. Uzanıp yattığımız yataklara çimento dolmuş. Çok sevip baş tacı ettiğimiz betonlar ecelimiz olmuş. Dün, bilmem kaçınıc kattan ukalaca bakarken yeryüzüne, yerle bir olmuşuz, yetmez mi?

Kulaklarımı sağır edercesine bağırma sus! Ben de biliyorum yaptıklarımızı. Amanoslardan akarcasına kayarak ovana esen rüzgârın önüne setler kurduk, ne yazık ki. Dalgaların vurduğu sahile yaptık, güya modern evlerimizi. Yeryüzünün nadir kumsalıydı Çevlik; çöpe boğduk. Hızır'ın, Musa'nın gezdiği topraklardın, yasa boğduk. Abı hayat suyun zehir olurmuş meğer kıymet bilmeyenlere, öğrendik. Dünyanın tek asi nehrinin kıyısına hangi akla hizmetle kurduk köylerimizi, anlaması güç. Ne zemin etüdüne ne yapı kurallarına ne de çağdaş ve güzel bir şehir planına sahiptik. Sen bize bereket verdikçe biz seni hırpaladık. Doymadı gözümüz. İştmedi kulaklarımız, verdiğin ufak dersleri almadı kalın kafamız. Kuşlarının göç yollarına diktik rüzgârgüllerimizi. Defalarca uyardın sellerinle, sarsıntıyla; anlamadık. Dağ bellerini bırakıp verimli ovalarına diktik gökdelenleri, saçmaladık. Ne Habibi Neccar'ın uyarılarını hatırladık ne de Beyazıt Bestami'den ders aldık. Traktörler yerine, iş makineleri çalışıyor şimdi bağrında, kahroluyoruz. Evet, elimizle yaptık, utanıyoruz. Affedemez misin bizi?

Biz seni terk etmeyeceğiz Hatay'ım. Yâd eller göz koymuş sana farkındayız. Her halinle her şeyinle bizimsin, bırakmayız. Yaralarımızı sarmaya gidiyoruz ama döneceğiz. Yeniden kuracağız köylerimizi usulünce. Ovalarındaki tek katlı köy evlerinden çocuk sesleri taşacak yine. En tatlı şarkılarını söyleyecek kuşlar. Bir tek traktör sesi kesecek şarkılarını. Bereket taşacak yine düzünden, dağından, bayırından. Şehirlerimizi tepelere, yamaçlara kuracağız söz. Bulutlarla yarışmak gibi bir derdimiz olmayacak, artık. Yüksek katlı evlerin penceresinden ukalaca bakmayacağız toprağına. Yücelere çıkmak isterse gönül Belen yaylasına, Atik'e, Alan'a, Miğir'a, Gavur Dağlarına çıkacak hayranlıkla bakacağız şimdi griye dönmüş mahzun denizine. Gözlerimizle okşayacağız, güneş renkli portakallarının yeşilin koynunda uyuduğu düzlüklerini. Kısacası; para için, oy için katledilmene izin verenlere değer vermeyeceğiz bir daha. Aldık dersimizi Hatay'ım affeder misin bizi? Durur musun artık? Durulur musun? Cevabın hayırsa bile yine de aç kollarını; yaralarımızı sarar sarmaz sana geliyoruz. Artık sen bilirsin. İster öldür istersen affet ve sar sarmala bizi." Kitle iletişim araçları bu yazıyı sosyal medyada yayınlanı-yayınlanmaz "Türkiye'yi sarsan ve derinden yaralayan felaketin çığlığını yansıtan" (17) ifadeleriyle yayınladılar.

Araştırma konusunda bir gazete makalesinde şu hususlara işaret edilmektedir: "Asrın felaketi olarak nitelenen iki büyük deprem birçok can kaybının yanı sıra mal kaybı ve yıkılan binalar ile bütün Türkiye'yi yasa boğdu. Deprem sonrasında herkesin yüksek sesle dile getirdiği bir şey var. Deprem öldürmez, çürük yapılan, nakıs yapılan, olması gerektiği gibi yapılmayan binalar öldürür. 24 yıl önce Marmara depremi, akabinde yaşanan Düzce depremi sonrasında acı tabloyu Van'da, Elazığ'da ve İzmir'de de yaşadık. Ve son olarak da on bir ilimizi etkileyen asrın felaketi niteliğinde Akdeniz'in doğu kesiminde, Doğu ve Güneydoğu'da yaşadık. Gördük ki yirmi dört yılda hiçbir ders almamışız. Yıkılan binaların asıl sorumlusu ve suçlusu biziz. Yani vatandaş. Ardından kamu yani devlet ve belediyeler. Bugünkü kanunlarda konutlara, yapılara imar ve iskân iznini veren belediyelerdir. Dolaylı olarak da siyasilerdir. Çok katlı binaların imar izni ise Çevre, Şehircilik ve İklim Bakanlığı'nın onayına tabi. Bu boyutuyla devletin bir kuruluşu da imar izninin bir parçasıdır. Dolayısıyla bir başka sorumlu devletin kendisidir, imar ve iskân aşamasında yeterli denetimi yapmadıkları için. Bu arada 2000'lerden sonra ortaya çıkan yapı denetim firmaları da direkt olarak sorumludur. Ancak bu firmaların sahiplerinin çoğunun belediyelerde meclis üyesi olması, encümen olması ya da siyasi kimlikte olması hasebiyle onlarda gerekli denetimi doğru ve düzgün bir şekilde yapmamaktadırlar. Deprem sonrası suçlular arasında en masumu müteahhitlerdir. Müteahhitler ellerindeki projeyi belediyeye onaylatmak suretiyle işe başlamaktadırlar. Bitiminde de yine projeye uygun yapılmış mı diye belediye denetiminde, belediye hem başlangıçta hem de bitimde tam anlamıyla denetimi yapmayınca, araya giren başka ilişkiler denetimin sağlıklı yapılmasına mâni olunca bu boyutuyla baktığımızda en masum en suçsuz müteahhitlerdir. Ancak yine de tamamen sorumsuz demiyorum ama en az sorumlu sifıra yakın sorumlu ve suçludurlar. Eğer Belediye ve kamu tarafı adam gibi işini yapsa, denetimini hiçbir saik ve baskı içinde olmadan doğru bir şekilde yapmış olsa belki bugün bu sonuçlar ortaya çıkmazdı. Günümüzde ucuz daire isteyen vatandaş kaliteyi önemsemese, arsasına daha fazla ev yapabileme saikiyle her türlü kılığa girerse, derme çatma

bir iki kat ev yapmış olan vatandaş, oğlum evlenecek, kızım evlenecek, toruna daire yapmamız lazım gibi bir sürü mazeretle birkaç kat daha çıkabilmek için belediye başkanının etrafında fırıldak gibi dönerse, işini gördürmek için araya sokmadığı siyasi kalmıyorsa bina yıkılınca suçlu devlettir deyip velvele yapmayacak. Önce suçu kendinde arayacak. Devletin mekanizması da doğru işleyecek. Güven denetime mani olmayacak, her şeyden önemlisi işi ehline verecek. Hakkımız olmayan şeyleri talep ediyoruz. Ovalar tarım arazisi olduğu halde, Hatay da olduğu gibi, en verimli arazilerimizi Bursa'da, Balıkesir'de, Trakya da ve diğer illerimiz de hep betonla doldurduk. Neden, hep haksız yüksek kazanç elde etmek için. Pandemi sonrası da gördük. Dinlisi dinsizi, imanlısı, imansız kiralara yükseldi deyip hep yüksek kiralara evlerimizi verdik. Eski kiracımızı çıkartmak için bin bir türlü fırıldak çevirdik." (18).

Afet kadar çözüme de öneriler araştırma konusu kapsamına dahil edilmelidir. Zira her hangi bir yılda ya da günde yaşanması mümkün olan deprem afeti ülkenin ve dünyanın bir gerçeğidir. Afetzedeler için tesis çalışmaları sürdürülen konteyner kentlerinin iptal edilmemesi doğal afetler ve mülteciler için hazır bekletilmesi bunlar arasında dikkat çekmektedir. Böylelikle elli-altmış evvel dillendirilen üzerinde fikirler beyan edilen Tarım Kentleri (19). Projesinin yürütülmesi ve ülke geneline yayılması mümkün olabilecektir. İşsizliğe kısa, ekonomik ve pratik bir çözüm olacaktır. Bilindiği gibi Türkiye bir tarım ülkesidir, "deprem bölgesi" de tarım üretiminin önemli bir kısmını karşılamaktadır. Herkes hem üretici, hem taksilli, hem de paydaş olabilmektedir. Deprem bölgesinden "cazibe merkezi" oluşturularak barınma, konut yanı sıra "sosyal barış" da gerçekleşecektir (20).

Deprem özelinde afet iletişiminde sinemaya da temas edilecek olursa dizi, film ve belgesellerde felaketin etkilerine yer verilmektedir. Türk sinemasında öne çıkan Deprem (Yönetmen: Şerif Gören, 1976) hikayelerin kurgulandığı yolun sonundaki felaketi filmin afişine aktarmaktadır. Türkiye'yi Değiştiren Felaketler Gölcük Depremi (Yönetmen: Hakan Karademir, 2021) de belgesel anlamında burada zikredilmesi gereken bir medya ürünüdür.

Belgesel, sinema filmi ve dizilerde hem tema, hem konu, hem atıf, hem de toplumsal ve bireysel yaşamışlıklara dair projelerin yürütülmesi hedef kitleye ulaştırılması medya ürünü kapsamını aşacak kamuoyunda farkındalık oluşturacaktır.

2. Sonuç ve Öneriler

6 Şubat 2023 tarihinde on bir vilayette ağır bir tahribata neden olan deprem felaketiyle birlikte diğer disiplinler yanında "afet iletişimi" kapsamı, etkisi, gerekliliği ulusal ve uluslararası platformlarda bir kere daha gündeme geldi.

İletişimin bilimsel ve teknolojik alt yapısı ile yönetimi meslekî teknik cihetlerinin haricinde toplumun birbiriyle haberleşmesi, toplumsal hafızanın verilerle güçlendirilmesi, olağanüstü hadiselerle hazırlıklı olunması, tahribatın mümkün olduğunca azaltılması hatta ortadan kaldırılması, birlik, beraberlik ve dayanışmanın geliştirilmesi hususlarında sürekliliği esastır. Kitle iletişim araçları içerisinde sinema ve televizyon kanalında doğrudan ya da dolaylı konulara uzanan medya ürünleri afeti değil afetin yıkıcı sonuçlarını engelleme gücüne sahiptir.

3. Alana Katkı

Toplumu aniden ve hazırlıksız yakalayan doğal afetler hususunda kitle iletişim araçları arasında hiçbir ayırım yapılmaksızın haberleşme, farkındalık unsurlarına dair genel sinema alanında özel hassasiyet kazandırılmasıdır. İletişim faktörünün belgesel, film ve diziler bağlamında vurgulanmasıdır.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdi/ayni yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Yazarlık Katkısı

Fikir/Kavram: TA; **Tasarım:** TA; **Denetleme:** TA; **Kaynak ve Fon Sağlama:** Yok; **Malzemeler:** Yok; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Yok; **Analiz/Yorum:** Yok; **Literatür Taraması:** TA; **Makale Yazımı:** TA; **Eleştirel İnceleme:** TA.

Kaynaklar

- Özdemir, H. (2016), Afetler coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yay. İstanbul.
- Scarr, S., Kawoosa, V. M., Chowdhury, J. (2023), "The Day the Earth Moved", Reuters, 17 February. <https://www.reuters.com/graphics/Turkey-Quake/Rupture/gdpzqdzwwv/>.
- Çulfa, E. (2023), "İradeli Olma Yolları Nelerdir?", İstiklal, 13 Şubat. <https://www.istiklal.com.tr/kose-yazisi/iradeli-olma-yollarinelerdir/739139>.
- Demir, Ö. (2023), "Kaçak Yapılaşma Affı! İmar Barışı", En Güncel Haber, 10 Şubat. <https://www.enguncelhaber.com.tr/kacak-yapilasma-affi-imar-barisi/>.
- Kongar, E. (2023), "Deprem Öldürmez... Kim Öldürür?", Cumhuriyet, 7 Şubat.
- Erdem, O. (2023), "Yerel Yönetimler ve Hayatımız", Aydın 24, 15 Şubat. <https://www.aydin24haber.com/yerel-yonetimler-ve-hayatimiz-3902yy.htm>.
- Peçen, G. Ş. (2023), "Afet Yönetim Sorunları İçin Kamusal Çözüm Önerileri", Aydınpost, 6 Mart. <https://www.aydinpost.com/afet-yonetim-sorunlari-icin-kamusal-cozum-onerileri>.
- Erzincan (2022), "Depremle Yaşamak Konulu Açık Oturum Programı Düzenlendi", Erzincan Medya, 28 Aralık. <https://www.erzincanmedya.com/depremlerle-yasamak-konulu-acik-oturum-programi-duzenlendi>.
- Kocakahya, T. (2023), "Deprem Ardından", Aydın Hedef, 17 Şubat. <https://www.aydinhedef.com.tr/depremin-ardindan-2819yy.htm>.
- Akoğlu, M. (2023), "Ahlak, Akıl, Bilim ve Deprem!", Aydın 24, 6 Mart. <https://www.aydin24haber.com/ahlak-akil-bilim-ve-deprem-3933yy.htm>.
- Sandal, A. (2023), "Deprem Sonrasında Bizzat Gördüklerim ve Düşündüklerim", Maraş Bölge, 16 Şubat. <https://www.marasbolgegazetesi.com/yazarlar/ahmet-sandal/depremler-sonrasinda-bizzat-gorduklerim-ve-dusunduklerim/738/>.
- Bulur, S. (2023), "AFAD'dan Deprem Sonrası Cep Telefonları İletişime Dair Uyarı", Anadolu Ajansı, 6 Şubat. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/afaddan-deprem-sonrasi-cep-telefonlariyla-iletisime-dair-uyari/2807147>.
- Kalemoğlu, M. (2023), "Afet Planlaması ve Yönetimi", Türkay Akademi, VII, nr. 67, Mart, ss. 11-20. <https://www.turkaydergi.com/2023/03/01/prof-dr-murat-kalemogluafet-planlamasi-ve-yonetimigectigimiz-ceyrek-yuzyilda-dunya-capindaki-felaketler-34-milyondan-fazla-can-aldi1-dunya/> erişim 25 Mart 2023.

14. Azbay, Ş. (2023), "Depremlerden Etkilenen İllerde 23 Basın Mensubu ve Sektör Çalışanı Hayatını Kaybetti", Anadolu Ajansı, 16 Şubat. <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/depremlerden-etkilenen-illerde-23-basin-mensubu-ve-sektor-calisani-hayatini-kaybetti/2822226>.

15. Bilgili, A. (2023), "Hatay Depreminde Kaybettiğimiz Bir Değer: Mehmet Tekin", Karar, 20 Şubat. <https://www.karar.com/gorusler/hatay-depreminde-kaybettigimiz-bir-deger-mehmet-tekin-1729522>.

16. Telsizciler (2023), "Telsizciler Deprem Konulu Aydınlaşma Buluştu", Ajans Aydın, 2 Mart. <https://ajansaydin.com/aydindaki-telsizciler-deprem-konulu-soyleyisi-de-bulustu-19146h.htm>.

17. Özgenç, E. (2023), "Hatay'a Sesleniş", Kapsam Haber, 22 Şubat. <https://www.kapsamhaber.com/guncel/emine-ozgenc-hatay-a-seslenis-h71393.html>.

18. Güzelarslan, Ö. (2023), "Asrın Felaketi Deprem ve Sorumluları", Yeni Söz, 1 Mart. <https://www.gazeteyenisoz.com/yazarlar/asrin-felaketi-deprem-ve-sorumlulari-39450.html>.

19. Ünal, T. (1977), Tarım Kentleri, 8. b., Milli Ülkü Yay., Konya.

20. Atmalı, M. D. (2023), "Deprem Bölgesinde Kalıcı Tarım Kentleri Kuralım İşsizliğe Çözüm Olsun", Gazi Kent 27, 4 Mart. <https://www.gazikent27.com/yazi/deprem-bolgesinde-kalici-tarim-kentleri-kuralim-issizlige-cozum-olsun-1595.html>.